

Remiss

Nummer: 68.25

2025-10-27

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv 2025:73

Saco har givits tillfälle att yttra sig över skriften En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv, SOU 2025:73. Saco har inhämtat förbundens synpunkter och förbundens svar bifogas.

En ny arbetsmiljöstrategi för åren 2026 - 2030

Arbetsmiljöstrategin för 2026–2030 föreslås bygga vidare på regeringens strategi för 2021–2025. Förslaget bygger vidare på tre av de befintliga delmålen, ett hållbart arbetsliv, ett hälsosamt arbetsliv och ett tryggt arbetsliv samt lägger till ett nytt delmål om ett innovativt arbetsliv. Saco anser att betänkande som helhet är bra, väl genomtänkt och framåtsyftande.

Utredningen har försökt lyfta fram att en god arbetsmiljö är av central betydelse för stora delar av samhället. Genom att se detta som en bredare samhällsfråga har man valt att inte bara inrikta sig på frågor som normalt ryms inom arbetsmarknadsdepartementets och dess myndigheters härad, utan tar ett bredare grepp och inkluderar områden som vanligtvis landar under utbildning, hälsa och teknik. Saco ställer sig mycket positiv till betänkandet och ser det som en viktig och nödvändig strategi för framtidens arbetsliv. **Saco tillstyrker utredningens förslag till en ny arbetsmiljöstrategi**

Saco vill dock betona att detta är en strategi som förpliktigar. För att nå strategins målbilder och den goda ambitionsnivån, krävs mycket konkret arbete men också åtgärder som skapar förutsättningar att kunna nå målen. Flera av Sacos förbund har i sina remissvar efterfrågat mer konkreta mål (och gett förslag på sådana) som tydligare kan beskriva hur strategin kan fyllas och uppfyllas.

Utredningen uttrycker i konsekvensbeskrivningen att regeringen behöver omsätta strategin i en handlingsplan där åtgärder specificeras. Saco menar att kopplat till

den kommer en tydlig resursplan också behövas. När åtgärder och förändringar genomförs för att uppnå de målbilder strategin beskriver, kommer resurser och finansiering behövas på många områden. Vi ser en risk i att framför allt en underfinansiering av statens åtgärder via de olika departementen/myndigheterna, kan begränsa effekten av strategins intentioner. Vi vill understryka att tillvägagångssättet och implementeringen av strategin påverkar starkt om reell förändring kan uppnås.

Saco vill här också påpeka att vi uppskattar utredningens arbetssätt som präglats av lyhördhet och dialog. Utredningen har sökt lärdomar från tidigare strategier och genom möten med bland annat arbetsmarknadens parter tagit del av deras kunskap och erfarenheter. Det arbetssättet bidrar till legitimitet. En fortsättning av detta arbetssätt med öppenhet och dialog efterfrågas i det kommande arbetet och genomförandet av strategin.

Centrala utgångspunkter

Bland de centrala utgångspunkter som utredningen utgått ifrån vill Saco särskilt lyfta betydelsen av

1. Att man valt att se arbetsmiljö som en bred samhällsfråga och att arbetsmiljön är avgörande både för individers trygghet, hälsa och utveckling men också näringslivets och samhällets långsiktiga konkurrenskraft och motståndskraft
2. Att man velat uppnå ett tydligt fokus på jämställdhet, jämlikhet och inkludering i strategin. Ett hållbart arbetsliv bygger på respekt för alla människors lika värde.
3. Att man försökt utforma strategin med ingången att arbetsmiljöarbetet behöver blicka framåt och förhålla sig till de förändringar och innovationer som sker i arbetslivet, med sikte på förbättrad arbetsmiljö för alla.

Synpunkter på delmål

Delmål 1 - Ett hållbart arbetsliv - alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv.

Saco ställer sig positiv till delmålet.

Vi behöver skapa förutsättningar för att alla ska kunna arbeta ett helt arbetsliv och dessutom uppnå en mer flexibel och inkluderande arbetsmarknad där det finns plats

för fler grupper, som idag står utanför. Här lyfts betydelsen av att se att vi är olika - att alla människor behövs – och att arbetsmiljön och arbetslivet måste utformas därefter.

Saco menar att det är värdefullt att elevers och studenter arbetsmiljö lyfts fram som ett viktigt område, samt att forskning och analys ges en utökad roll i syfte att stärka den samhälleliga kunskapen om arbetsmiljöfrågor. Dessa inslag bidrar till att förbättra förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv.

En av delmålets målbilder omfattar en förbättrad kompetensförsörjning vilket är ett angeläget område som många av Sacos förbund lyfter. Vi anser dock att delmålet bör kompletteras med ett tydligare fokus på introduktionens betydelse i det svenska arbetslivet. En väl genomförd introduktion har många positiva effekter som att förebygga stress, stärka individens förutsättningar att utvecklas men ökar också viljan att stanna kvar i sitt yrke. Det är också ett viktigt sätt att säkerställa att arbetsmiljökunskap når de som är nya i sitt yrke, på sin arbetsplats eller på den svenska arbetsmarknaden.

Samtidigt behöver vi även möjliggöra för fler arbetstagare att vilja, kunna och orka arbeta längre. Saco uppskattar målbilden om att ta tillvara äldres kompetens och erfarenheter.

Delmål 2 - Ett hälsosamt arbetsliv - arbetslivet ska bidra till hälsa, utveckling och välbefinnande.

Saco ställer sig positiv till delmålet.

Saco ställer sig positiv till att målet att minska dödlighet till följd av arbete, inklusive suicid, förs över till delmål 2 och därmed särskiljs från målet för dödsolyckor. Detta möjliggör ett mer målinriktat och fördjupat arbete, där psykisk ohälsa och suicid relaterat till arbetslivet förhoppningsvis får ett tydligare fokus. Vi hoppas detta är ett steg mot en arbetsmiljöpolitik där fysiska och psykiska risker hanteras med samma allvar. Det finns behov av att rikta resurser mot risker som bidrar till annan arbetsrelaterad dödlighet än olyckor.

Vi ställer oss dock något undrande till att trots att nollvisionen fortsatt omfattar både dödsolyckor på arbetet och dödlighet till följd av arbetet, är det bara arbetsolyckorna som har en sådan målbild. "*Inga dödsolyckor förekommer i arbetslivet*" (delmål 3) att jämföra med "*Antalet personer som dör till följd av sitt arbete minskar*" (delmål 2).

Under Delmål 2 finns många målbilder, där en är ”*Organisatorisk och social arbetsmiljö förbättras. Den psykiska ohälsan och de stressrelaterade problemen i arbetslivet minskar*”.

För att uppnå denna svåra men mycket viktiga målbild krävs att vi särskilt fokuserar på arbetet med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön under den kommande strategiperioden. Forskning visar på några av de hinder som behöver elimineras för att vi ska komma vidare.¹

Några saker att fokusera på är

- Mer kunskap och förståelse hos högsta ledningen och politiker (kommun, region, kyrka) så att alla nivåer har insikter om betydelsen av en god organisatorisk och social arbetsmiljö
- Ge första linjens chefer stöd. Första linjens chefer upplever ofta att de lämnas ensamma med arbetsmiljöarbetet och känner bristande stöd för att genomföra åtgärder. De har inte alltid det beslutsmandat och handlingsutrymme som krävs för att lösa problemen.
- Chefers arbetsmiljö är också viktig. Även cheferna behöver god arbetsmiljö och rimliga förutsättningar för att kunna ta ansvar och genomföra ett gott arbetsmiljöarbete i samverkan med skyddsombud och anställda

Saco menar att frågan om chefers arbetsmiljö och förutsättningar är central för att komma framåt och borde betonas mer i denna strategi

Saco uppskattar också att det i detta delmål lyfts upp viktiga frågor om hur arbetsmiljön kan bli mer inkluderande och hur arbetet för ökad tillgänglighet, välfungerande arbetsanpassning och rehabilitering kan förbättras. Ett mer aktivt arbete på dessa områden är nödvändigt och skulle ge fler arbetstagare möjlighet att bidra, utifrån sin förmåga. En bättre samordning mellan Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan när det gäller arbetsanpassning och rehabilitering vore önskvärt.

Ytterligare en möjlig resurs på arbetsmiljöområdet är företagshälsovården. En fungerande, kvalitetssäkrad företagshälsovård med god kompetensförsörjning skulle kunna bidra till att uppfylla målbilderna. Frågan om utbildning för företagsläkare behöver lösas omgående.

¹ Magnus Åkerström m.fl, *Hinder för verk samma åtgärder*, 2025

Delmål 3 - Ett tryggt arbetsliv - ingen ska riskera säkerhet, liv eller hälsa på grund av jobbet.

Saco ställer sig positiv till delmålet.

Sacos förbund har många av de medlemsgrupper som i strategin nämns ha hög risk för våld och hot. Detta är ett stort problem som vi behöver fortsätta uppmärksamma och finna förebyggande lösningar till. Därför ser Saco det som särskilt angeläget att delmålet omfattar målbilden att minska våld, hot och trakasserier i arbetslivet, vilket är avgörande för att säkerställa en trygg arbetsmiljö. Många av våra förbund har stort engagemang och konkreta önskemål kopplat till detta område såsom exempelvis ratificering av ILO-konvention 190 och en översyn av föreskrifter om våld och hot om våld, AFS 2023:2 Kap 5.

Det är även bra att otillåten och otillbörlig påverkan lyfts. Saco har dock förbund med medlemmar i privat sektor som menar att det är problematiskt att i strategin göra en begränsning avseende otillåten och otillbörlig påverkan, till att enbart omfatta offentliganställda. Även andra grupper kan vara berörda.²

Saco finner det också glädjande att frågan om inkluderande arbetsplatser och motverkan av kränkningar och diskriminering lyfts tydligt i delmål 3. Vi uppskattar att utredaren kopplar samman arbetsmiljöarbetet och diskrimineringslagen och dess krav på aktiva åtgärder. En bättre samordning mellan Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen vore välkommet på detta område.

Delmål 4 - Ett innovativt arbetsliv - goda arbetsmiljöer bidrar till individers, arbetslivets och samhällets förändring, utveckling och omställning

Saco ställer sig positiv till delmålet.

Delmålet har potential att bidra till utveckling inom arbetsmiljöområdet och med sitt innehåll vara särskilt relevant för framtidens arbetsliv. Teknikutveckling, AI och digitalisering har en genomgripande påverkan på arbetet och arbetsmiljön på olika sätt. Det skapar möjligheter men också nya risker. Vårt komplexa och föränderliga arbetsliv kräver att vi skapar ökad kunskap och beredskap kring hur dessa förändringar påverkar arbetsmiljön.

²Exempelvis: <https://bra.se/rapporter/arkiv/2018-03-13-att-motverka-otillaten-paverkan-inom-idrotten>

En av målbilderna lyder *"Dialog, öppenhet och transparens blir centralt när ny teknik introduceras"*. Saco instämmer i att införandet av ny teknik i större omfattning behöver behandlas som en arbetsmiljöfråga och riskbedömas som en del i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Våra digitala system är i dag en integrerad del av vår arbetsvardag och ett av akademikernas viktigaste arbetsverktyg. Vi behöver skapa förutsättningar för innovation och samtidigt skydda människors hälsa och integritet. Vi behöver ett arbetsliv där människor och teknik samverkar på ett hållbart sätt.

Saco uppskattar särskilt att delmål 4 lyfter att den kognitiva och digitala arbetsmiljön behöver mer uppmärksamhet. Det är viktigt att organisationer ökar sin kunskap kring och arbetar för att skapa en kognitivt gynnsam arbetsmiljö där de digitala aspekterna ingår. Den kognitiva belastningen behöver uppmärksammas som en möjlig faktor till den växande psykiska ohälsan.

Kopplat till kognition vill vi betona att individanpassade arbetssätt och mer självbestämmande är viktiga delar för att skapa ett hållbart och utvecklande arbetsliv. Flexibilitet i form av att i så hög grad som möjligt få bestämma över exempelvis när och var man ska arbeta, kan vara en viktig friskfaktor. Förekomsten av distansarbete och dess hälsoeffekter behöver dock fortsätta följas. Även här är frivillighet och valmöjligheter centralt, där både möjligheten till distansarbete och en arbetsplats att gå till är viktiga parametrar. Kopplat till distansarbete och ett alltmer digitaliserat arbetsliv vill vi återigen lyfta chefers betydelse. De har en nyckelfunktion och behöver ha goda kunskaper inom det digitala och AI-relaterade arbetsmiljöområdet.

En nationell samordningsfunktion för arbetsmiljö inrättas

Saco tillstyrker förslaget om inrättandet av en samordningsfunktion för arbetsmiljö. Den föreslagna placeringen på Arbetsmarknadsdepartementet är fördelaktig, då den skapar en närhet till politiken och ger goda förutsättningar för ett sammanhållet samarbete mellan berörda delar av Regeringskansliet.

Saco instämmer i utredningens beskrivning av att *"det finns ett tydligt behov av att förstärka och förbättra samordningen inom arbetsmiljöpolitiken, för att öka träffsäkerheten, effektiviteten och den långsiktiga hållbarheten i arbetsmiljöarbetet"*

Detta behov finns oavsett om en samordningsfunktion skulle införas eller inte. Som tidigare påpekats har utredningen valt att se arbetsmiljö som en bred samhällsfråga. Strategin spänner över många politikområden och därmed departement. Om strategins mål ska nås är det angeläget att få till en bättre samordning och dessutom bättre informationsutbyte och samarbete mellan olika aktörer såsom departement, myndigheter, forskning, arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer.

Saco tror att en samordningsfunktion i hög grad skulle underlätta detta arbete och för att ge funktionen goda förutsättningar krävs ett tydligt uppdrag och mandat som ger möjlighet att initiera, aktivera, driva på och följa upp arbetsmiljöarbetet.

Saco vill betona vikten av att involvera parterna genom en återkommande dialog och kontinuerligt informationsutbyte. En utveckling av dagens Arbetsmiljöforum vore också önskvärt.

Saco ställer sig också positiv till att Statskontoret får i uppdrag att följa upp och utvärdera strategin.

Tydligare koppling till EUs arbete med arbetsmiljö

EU är en central aktör i arbetsmiljöpolitiken, men EU-perspektivet har fått begränsat utrymme i utredningen. Svensk arbetsmiljö påverkas i hög grad av EU-direktiv, olika europeiska forskningssamarbeten och gemensamma nätverk. Europeiska kommissionens strategiska ram för arbetsmiljö löper från 2021 - 2027. Den svenska strategin behöver kopplas till denna och kommande europeiska strategi.

Lena Granquist

Karin Fristedt

Samhällspolitisk Chef

Utredare Arbetsmiljö